

Р.Д. ГАБОВИЧ У СПОГАДАХ УЧНІВ

Ювілей видатного гігієніста Рафаїла Давидовича Габовича медична громадськість країни відзначила різноманітними та масштабними заходами. На одному з засідань великої Вченої ради НМУ імені О.О. Богомольця змістовний доклад про життєвий і творчий шлях свого вчителя зробив член-кореспондент АМН України, завідувач кафедри гігієни та екології, професор В.Г. Бардов. Ціла низка гігієнічних наукових журналів та засобів масової інформації відгукнулася на цю визначну подію своїми публікаціями, відбулись ювілейні виступи на наукових конференціях, нарадах, у наукових студентських гуртках вищих медичних закладів.

Ювілей є приводом згадати не тільки наукові та творчі досягнення Рафаїла Давидовича, а й його як досвідченого педагога, наставника та вихователя багатьох поколінь лікарів, майстерного лектора, неординарну особистість.

Автори цієї публікації, як, можливо, ніхто інший, мають право і потребу розкрити саме людські риси характеру, притаманні нашому вчителю. Адже мали щастя десятки років працювати поряд з ним, нерідко разом відпочивати, жити одним духовним життям.

Одна з найбільш характерних рис характеру Р.Д. Габовича — щедрість душі, бажання передати всі свої надбання, свої знання учням і послідовникам у тій справі, якій він себе присвятив. Такою справою, насамперед, був лекторський курс з гігієни, якому він приділяв особливу увагу. Кожного дня він читав 1-2 лекції. Та навіть якщо йому випало виступати з двома-трьома лекціями на одну тему, за змістом вони ніколи не повторювалися: для студентів лікувального факультету це була одна лекція (за логічною структурою, демонстраційним матеріалом, прикладами тощо), для педіатричного факультету — друга; для санітарно-гігієнічного — третя. І у жодному випадку вони не були імпровізаціями. Він вважав, що імпровізація у такій справі взагалі не повинно бути. «Доцільний при читанні лекції лише той експромт, який ретельно продума-

ний, продуманий не менше, ніж за два тижні.» — інколи повчав він молодих лекторів. Тому у день занять на робочому столі у його кабінеті можна було завжди знайти повний текст лекції.

Про його святе ставлення до педагогічного процесу свідчить вже те, що не було жодного випадку скасування лекції, заміни теми, зазначеної у робочому плані. Тому ніхто не здивувався, коли офіційне ювілейне вшанування професора Н.Н. Квітницької (заст. директора НДІ загальної та комунальної гігієни імені О.М. Марзєєва, його однокурсниці, яку він дуже цінував і поважав) співпало з часом лекції, Рафаїл Давидович делегував замість себе одного з авторів цієї статті, попросивши вітальне слово розпочати зі слів: «Вибачте, але суворий розклад занять не дозволив Габовичу поздоровити вас особисто».

Не переривав занять Рафаїл Давидович і коли дзвонили з вищих інстанцій. Відповідь завжди була однаковою: «Професор Габович читає лекцію, зателефонуйте після її закінчення».

Інша справа, яка його захоплювала цілковито, — це науково-експериментальна діяльність. Р.Д. Габович ретельно стежив за науковими дослідженнями у гігієнічних (нерідко — і суміжних за профілем) закладах України і за її межами. Цікава деталь, що характеризує його надзвичайну жадібність до знання: влітку під час відпустки він збирав з науково-дослідних гігієнічних інститутів звіти проведених наукових досліджень, ретельно їх опрацьовував, все найбільш вагомим і сучасним на той час запозичував для впровадження у педагогічний процес та наукову діяльність кафедри. Усім новітнім, що Р.Д. Габович міг почерпнути такою копійкою роботою над звітами, з наукових публікацій у журналах та інших видань, він щедро ділився зі своїми колегами, особливо молодими науковцями.

Однією з найбільш важливих рис характеру Р.Д. Габовича була цілковита довіра до своїх колег у стосунках, думках, планах тощо. Коли хтось із співробітників виявляв бажання виконувати ту чи іншу наукову роботу, зокрема госпрозрахункову, заради

додаткової матеріальної винагороди, Р.Д. Габович ніколи і нікому не стояв на перешкоді. Він міг лише допомогти порадою: у плануванні роботи, методичному, кадровому, матеріальному забезпеченні. Він цілком довіряв своїм колегам у фінансових операціях, матеріальних витратах, у т.ч. витратах, пов'язаних з відрядженнями у межах країни і закордонних. Його учні відповідали йому тим саме і за жодних обставин не припускали навіть думки порушити його довіру.

У ті часи інтернету ще не було, і нові публікації з тієї чи іншої проблематики можна було отримати лише у центральних бібліотеках СРСР, переважно у Ленінській). Для цього від'їжджали у тривалі відрядження до Москви та Ленінграда. Зазвичай у відповідному відділі бібліотеки статті з закордонних видань перифотографувались, а після повернення опрацьовувались. Так от, на нашій кафедрі великі бобіни з фотоплівками літератури одразу забирали для ознайомлення Рафаїл Давидович.

Працездатність Рафаїла Давидовича вражала всіх, хто знав його, викликала захоплення. Для нього не існувало ані вихідних, ані свят. У відпускний період, сидячи на відкритій веранді на дачі, він редагував дисертаційні роботи, наукові публікації, писав статті, підручники, монографії, методичні матеріали.

Працюючи над науковими публікаціями і підручниками, готуючись до лекцій і доповідей, Рафаїл Давидович користувався дуже великою бібліотекою за спеціальністю, а також мав абонементи чи не в усіх бібліотеках міста. Його дім був відкритим для нас, молодих вчених. З його оселі ми повертались озброєними новими планами, сповненими нових надій, натхнення і сподівань. Часто творчі дискусії переносилися до Ботанічного саду, на береги Дніпра, на простори Кончі-Заспи. І ці зустрічі глибоко запали у наші серця.

Характерною особливістю відносин, що створював Р.Д. Габович у середовищі молодих вчених, була творча конкуренція. Періодично від адміністрації, партійного керівництва інституту надходили вимоги надати плани соціалістичного змагання колективу кафедри. Він іронічно ставився до так званого «соціалістичного змагання», «коммуністичного труда» (між собою називали «кому нести, чого, куда»), але визнавав доцільність